

Føreord

Ein kunnskapsrik, allsidig og lun forskar og formidlar

Geir Hjorthol fylte 70 år 12. september 2022. Med dette festskriftet vil vi heidre ein god og trufast kollega og fagfelle. Arbeidet med festskriftet har vore undervegs i eit års tid, og vi er godt nøgde med at vi har klart å halde planane om festskrift skjult for jubilanten heilt fram til publiseringa, trass i at han sjølv har bidrege med ein artikkel!

Studia gjennomførte Geir ved Universitetet i Bergen i siste halvdel av 1970-talet, der han først tok mellomfag i fransk, grunnfag i samfunnskunnskap og mellomfag i nordisk, før han avslutta med hovudfag i nordisk litteratur og pedagogisk eksamen. Dette gav han den akademiske tittelen cand.philol. og dessutan hans første jobb som lektor ved Namdal videregående skole i Trøndelag, der han underviste frå 1981 til 1983.

Hausten same året kom sykkylvingen attende til Sunnmøre, då han 1.8.1983 blei tilsett i eit vikariat som amanuensis i norsk (nordisk) litteratur ved Møre og Romsdal distriktshøgskule i Volda. Alt frå starten av tilførte Geir litteraturstudiet nye teoriar og lesemåtar, og han fekk snart ord på seg for å vere ein dugande førelesar, sjølv om mange studentar måtte streve for å forstå dei avanserte geometriske figurane han nytta for å forklare litteraturen. Frå 1.1.1987 blei vikariatet gjort om til fast stilling, og 1.7.1995 fekk Geir opprykk til førsteamanuensis i norsk (nordisk) litteratur. Samstundes blei Møre og Romsdal distriktshøgskule og Volda lærarskule slått saman til Høgskulen i Volda.

Geir er, og har lenge vore, ein produktiv litteraturvitar med ein klår vitenskapleg profil. Tidleg i forfattarskapen gav han ut boka *Populærlitteratur* (1995) og ei fyldig framstilling av Ivar Aasen-resepsjonen (1997), men på 2000-talet samlar han produksjonen om nyare norsk litteratur med hovudvekt på forfatarane Dag Solstad, Kjartan Fløgstad og Lars Amund

Vaage. Arbeida til Geir har eit samlande perspektiv, der litteraturens forhold til politikk og musikk er særleg viktig. Han er sjølv utøvande musikar, trompetist, og den faglege interessa hans for forholdet mellom litteratur og musikk botnar i ein solid dobbeltkompetanse som arbeida hans ber klare og interessante preg av.

Drøftinga av litteraturens relasjon til politikk når eit høgdepunkt i doktoravhandlinga om Solstad: *Tilbaketrekinga. Litteraturens politikk i Dag Solstads forfattarskap* (2011), der han avviser ei tradisjonell inndeling av forfattarskapen, som isolerer den politiske Solstad til 1970-talet. Avhandlinga argumenterer for det implisitt politiske i heile forfattarskapen ved å knyte det politiske til ei forståing av det litterære subjektet som styrt av krefter utanfor seg sjølv. På grunnlag av avhandlinga fekk Geir den akademiske tittelen dr.philos., og seinhausten 2011 fekk han opprykk til professor.

I dei seinare åra har han publisert ei rekkje vitskaplege artiklar innanfor dei ovanfor nemnde tematikkane og dessutan vore medredaktør for antologien *Stemma og stilla i musikk og litteratur* (2022). Vi vil også trekkje fram at Geir har vore mykje sentral i utviklinga av Master i skriftkultur, som HVO fekk NOKUT-akkreditering for i 2021 – ein master der han framleis som emeritus gjev noko undervisning og rettleiing.

Vi har kalla dette festskriftet *Nynorsk samtidslitteratur og skriftkultur*. Geir Hjorthol står sjølv for den første artikkelen om Jon Fosses *Septologien* (2019–2022). Denne artikkelen blei ikkje mindre aktuell då det nokre veker før festskriftet var ferdig, blei klart at Fosse fekk Nobelprisen i litteratur 2023, som den første nynorskforfattaren nokosinne. I artikkelen rettar Hjorthol søkjelyset mot forholdet til musikk i Fosses skrifter, og han argumenterer for at skrivemåten til Fosse, slik vi møter den i *Septologien*, kan forståast som ei form for litterær kontrapunktikk.

I artikkelen «Hovudmistenkt: Teksten» tek Jan Inge Sørbo utgangspunkt i Rita Felskis bok *The Limits of Critique* (2015), der ho stiller spørsmål om lesing av litteratur kan ha køyrt seg fast i eit kritisk spor, der ein heile tida er oppteken av å avsløre noko som er skjult i teksten. Deretter viser Sørbo korleis Hans Skjervheim sette fram liknande tankar gjennom essayet «Kritikk av mistankens hermeneutikk» (1980), før han synleggjer korleis ein kritisk eller mistenksam lese måte har fått stort gjennomslag i

dei seinare åra, både i academia og i den ålmenne diskusjonen om kan-selleringskulturen, som har drive denne lese måten til det yteste.

Moderne migrasjonslitteratur er temaet for Elin Stengrundets artikkel, som er ei nærlesing av Erlend Skjetnes ungdomsroman *Eit anna blikk* (2021). Boka fekk Brageprisen i kategorien barne- og ungdomslitteratur, og Stengrundet reflekterer over korleis romanen knyter an til moderne migrasjonslitteratur samstundes som han òg markerer si tilhøyrslle til den nynorske litteraturtradisjonen.

Nora Simonhjell ser i sin artikkel nærare på Olaug Nilssens forfatterskap. Med basis i affektiv kultur- og litteraturteori argumenterer ho for at den indre samanhengen i forfatterskapen er sterkare enn kritikarar og forskarar til no har sett. Simonhjell viser korleis det går ei linje i Nilssens forfatterskap som er tydeleg heilt frå debuten, der forfatterskapen er hal-den saman av ei undersøking av korleis einskildmenneska sine livssituasjonar alltid er vikla inn i både emosjonelle, familiære og sosialpolitiske styringsstrukturar.

Dei to neste artiklane tek utgangspunkt i forholdet mellom litteratur og natur. Marit Brekke og Wenke Mork Rogne presenterer ei post-humanistisk lesing av *Is-slottet* (1963) av Tarjei Vesaas. Analysen viser korleis dei mange variantane av transformasjonar kan lesast som ein pågåande dialog i romanen der endringane mellom natur og kultur blir diskuterte implisitt gjennom bruk av symbol. Beatrice G. Reed undersøker graden av naturorientering i nynorske biletbøker for barn i vår tid ved å sjå nærare på 13 prislønte nynorske biletbøker utjevne etter år 2000. Reed undersøker kva type miljø, plantar og dyr bøkene rommar, og analysane tyder på at antroposentriske og zoosentriske tendensar dominerer.

Som ein forstår, har festskriftet eit breitt nedslagsfelt, der litteratur for alle aldrar, med både dagsaktuell og evig aktuell tematikk, blir presentert og analysert. Brage Egil Herlofsen og Marie Nedregotten Sørbø bidrag sørger også for at vi dekkjer sakprosasjangeren og temaet nynorsk omsetjing. Herlofsen drøftar forholdet mellom nynorsk skriftkultur og essaysjangeren med utgangspunkt i to bøker frå *Norsk røyndom*-serien til Samlaget (2018). Sørbø analyserer omsetjingar av Jane Austen frå engelsk til norsk i lys av skriftkulturelle og hermeneutiske perspektiv.

I den siste artikkelen i festskriftet viser Stian Hårstad korleis vår tids språkkultur legg vekt på auka pluralisering og folkeleggjering, ikkje minst gjennom framveksten av digital teknologi som legg til rette for nye former for skriftbasert samhandling. Artikkelen drøftar korleis ei slik utvikling eventuelt kan ha verka inn på skriftlegheita, og vidare korleis relasjonen mellom tale og skrift kan ha endra seg. Eit hovudføremål er å peike på potensialet for sosiolingvistisk utforsking av den skriftlege dimensjonen – både i samtid og historisk – og å vise at dette krev ei nyorientering i retning av ein *skriftsosiolingvistikk*.

Volda, Bergen, Oslo, Trondheim i oktober 2023
Anemari Neple, Stig Jarle Helset, Endre Brunstad,
Reidun Aambø og Steinar Gimnes*

---

* Steinar Gimnes gjekk ut av tida 12. oktober 2023.